

Roma kisebbséggel kapcsolatban lévő szakemberek továbbképzése

Készséggel adunk helyet a szerző írásának, mert úgy ítéljük meg, hogy intézményünk funkciójából logikusan következő projektet tár olvasóink elé. Mivel a projekt még „nem él”, további tartalmi és módszeres finomítása is lehetséges, szívesen vennénk minden hasznosítható véleményt.

Ismert tény, hogy Magyarország mint soknemzetiségű állam az unióhoz való csatlakozás sokféle feltetele között feladatul kapta az Európa Tanácstól a hazánkban élő kisebbségek helyzetének rendezését. Köztük is a legnagyobb létszámot kitevő cigány lakosság társadalmi integrációjának felgyorsítása alapvető jelentőségű.

A cigányság problémái tovább nem odázható cselekvéseket igényelnek. A magyarországi cigánypolitika jelentős változáson megy át napjainkban. Az elmúlt évtizedekben a mindenkori kormányzat igyekezett különös figyelmet fordítani a legnagyobb hazai kisebbségi közösség sajátos helyzetére és problémáira, ám a nehézségekre hatékony megoldást találni csupán elvétve sikerült. (Simon, 2003)

Kutatások mutatják, hogy összességében elég merev határok vannak a roma és nem roma népesség között. Az előbbieket mintegy gettóban élnek, és ez a véleményekre, attitűdökre is vonatkozik. A „véleménygettó” elsősorban félelmi és egyéb indulati projekciókban mutatkozik meg. A cigánykérdés megoldásaként sokan az elkülönítést, vagy a kitelepítést választanák. Sokan tanácstalanul állnak a dilemma előtt, maguk a cigány fiatalok pedig asszimilálódni szeretnének. (Barczy-Diós-Rudas 1996.)

Régióinkban (Dél-Dunántúlon) jelentős arányban – az össznépesség 10–15 %-ában – van jelen a többségében halmozottan hátrányos helyzetű roma népesség. Az utóbbi években belső migrációjuk részben a nagyobb városokba, részben az elnéptelenedő, alacsony infrastrukturális színvonalon álló kistelepülésekre irányult. Körükben az átlagost jóval meghaladó arányú (60–80 %) a munkanélküliség, részben ennek következtében az átlagnál alacsonyabb az életszínvonal. A populáción belül nagyobb hányadot képviselnek a gyermek- ill. kisgyermekkorúak. Az elmúlt néhány év megfigyelései alapján megállapítható, hogy a Köznevelési Törvény hatására növekszik az óvodát igénybe vevő családok száma, az óvodákban nő a cigány kisgyermek jelenléte.

Az egészségügyi ellátásban is diszkrimináltak. Az egészségügy és a cigányok világa annyira különbözik, hogy sikeres és zavarmentes kommunikációnak köztük jelenleg nincs esélye. A legjobb viszonyt a roma páciensekkel a velük állandó kapcsolatban álló védőnők alakították ki.

A hátrányos helyzetű roma kisebbség körében nagyságrenddel nagyobb a kriminalizáció, mint a lakosság egyéb rétegeiben. Megyénkben évente 15–16 ezer az ismertté vált bűncselekmények száma. Csaknem ennyi természetes személy válik sértetté. Becslések szerint a roma kisebbség létszámának arányához képest nagyobb arányban válnak elkövetővé e népcsoport tagjai. A látencia miatt csak feltelezhető, hogy nagyobb arányban válnak bizonyos bűncselekmények sértetteivé is. (Ezek a család, a házasság, az ifjúság, a nemi erkölcs, az emberi méltóság elleni deliktumok.)

Általánosnak mondható a romákkal szembeni udvariasság, sőt durvaság a társadalom valamennyi szegmentumában. Az előítéletesség mögött a történelmi és kulturális ismeretek hiánya, a tudatlanság rejlik. A cigányok alig vállalkoznak sérelmeik orvoslásának jogi útra terelésére. Érdekeiket nem, vagy

nehezen tudják érvényesíteni. A kultúravesztés, a hagyományos közösségek felbomlása együtt jár számos negatív, deviáns jelenséggel. A többségi társadalom nem eléggé fogadókész a kultúraváltó romákkal, akik egyre jobban identitásukat is veszítik.

A szociálpszichológia klasszikusainak több évtizede megfogalmazott tételei, melyek szerint a személyes érintettség – a tájékozottság, a kapcsolatok, a másság elfogadása, az előítéletesség csökkenése irányába hat – számos újkeletű kutatással támasztódnak alá. Az eltérő kultúrák egymással való megismertetése (multikulturális nevelés) a kisebbségi és a többségi népcsoportok közti aktív hídépítési stratégiák eredményesek lehetnek egy jobb, toleránsabb, igazságosabb társadalmi együttélés kialakításában. Ennek elmozdítására fogtunk össze a pedagógusképzés, a védőnőképzés és a rendőrség kompetens szakemberei. Fölváztuk egy új típusú továbbképzés tartalmát.

A 60 órás időtartamú komplex projekt résztvevői lehetnének a hétköznapi gyakorlatban a roma lakossággal közvetlen kapcsolatban álló, illetve valószínűsíthetően kapcsolatba kerülő óvodapedagógusok, védőnők, a családvédelem, a gyermek- és ifjúságvédelem területén dolgozók, tanítók, osztályfőnökök, közművelődési szakemberek, cigány önkormányzatok, ill. települési önkormányzatok – továbbá egészségügyi intézmények dolgozói.

Feltételezzük, sőt gyakorlati tapasztalatok alapján meggyőződéssel állítjuk, hogy fejleszteni szükséges és lehet a cigány lakossággal kapcsolatban álló különféle szakemberek olyan irányú ismereteit, készségeit, képességeit, amelyek segítségével ők a saját kompetenciájukban biztosan hozzájárulhatnak a társadalmi előítéletek csökkentéséhez.

A továbbképzés átfogó célja: a helyi társadalom multikulturális rendszerének aktív formálása, a konfliktusoldó, konszenzusteremtő magatartásforma megalapozása, amelynek segítségével a résztvevők a társadalmi integráció előrevívői lehetnek.

Szeretnénk az óvodapedagógus és védőnői alapképzésben már kipróbált, a tantervek szerves részévé tett romológiai ismereteket, tudást felhasználni azoknak a szakembereknek a segítésére, akik naponta szembetalálják magukat a konfliktusokkal, előfeltevésekkel, diszkriminatív viselkedéssel a többségi társadalomhoz tartozó és a roma népesség között. Lehetőséget szeretnénk adni arra, hogy az egyes szakmák találkozási pontjai, azonos gondjai egy gyakorlatorientált, dominánsan a résztvevők interaktivitására épülő posztgraduális képzésben kerülhessenek a felszínre – keresve a lehető legjobb utat a cigányság felemelkedéséhez.

A 60 órás továbbképzés tartalmi irányai:

A • ELMÉLETI ISMERETEK

Alapozó szaktárgyi előadások, amelyek különböző tudományok aspektusából, interdiszciplinárisan közelítik meg a romák társadalmi integrációjával kapcsolatos jelenségeket. Az egyes tudományágakból választott témák az integrációra és az azt elősegítő multikulturális szemlélet formálására fókuszálnak. Így: szociológia, bevezetés a roma társadalomismeretbe, szociálpszichológia, kommunikáció, jogi alapismeretek, pedagógia, egészségnevelés, etika.

B • KISCSOPORTOS FOGLALKOZÁSOK

A jelenségek és a problémák témacentrikus elméleti megközelítése és gyakorlati feldolgozása a téma-vezetők irányításával rövid problémafelvető előadásokhoz kerekasztal-beszélgetés, vita kapcsolódik kiscsoportokban. A témák közötti összefüggések lehetővé teszik, hogy azokat többször és több szempontból gondolják végig a résztvevők.

Témák: Család, családszolgálat, gyermekvédelem, hátrányos helyzet, értékek, normák, értékkonfliktusok, normakövetés, a normaszegés következményei.

Az „A” és „B” projekteknek a funkciója alapvetően a kognitív feltételek biztosítása lenne.

C • KÉSZSÉGFEJLESZTŐ STÚDIUMOK, GYAKORLATOK

Három-négy, 15–20 fős kiscsoportokban, forgószínpadszerűen. Ezek: Tevékenységkísérés és elemzés: helyzetek saját élményű megközelítése, ugyanannak a jelenségnek a több szakma oldaláról történő átgondolása. A feldolgozandó élményanyagot a résztvevők a munkájukból, tapasztalataikból merítik.

Önismereti és kommunikációs tréning jellegű foglalkozás: Kommunikációs játékok, a társas érintkezést segítő verbális és nonverbális kommunikáció, a kódváltás szükségessége, típushibák, hatékonyságfejlesztés, problémakezelés. Emberi játszmák, hatalom és tekintély, az elfogadás varázsereje. Érdekek és értékek ütközése, a problémamegoldás humanisztikus módszerének gyakorlására szolgáló helyzetgyakorlatok, abból a célból, hogy a résztvevők is jobban felismerjék saját érzelmi, akarati viszonyulásait, attitűdjeiket.

D • TEREPMUNKA

Látogatások, megfigyelések intézményekben, ahol jelentős számban foglalkoznak cigányokkal, továbbá dominánsan cigány gyerekekkel foglalkozó óvodákban, cigány lakta terület védőnői tanácsadójában, rendőrségi fogadóórán. A látogatás több szakmát képviselő kiscsoportos formában, előzetes megfigyelési szempontok alapján történik. A kurzus résztvevői rövid feljegyzéseket készítenek a tapasztalataikról, azokat írásban is elemzik, diagnosztizálási és terápiás céllal megvitatják.

Az új típusú továbbképzés eredményeként várhatóan erősödik a településeken hasonló gondokkal küzdők türelmesebb, humánusabb, megértőbb közelítése a problémákhoz. Elkezdődik az előítéletek csökkenése, a kultúráváltás a különböző szakemberek és a roma lakosság közötti párbeszédben. A kurzus elvégzőkben felerősödik az igény az együttműködésre a más szakterület képviselővel, hogy a lakóhely roma és magyar lakossága közötti közeledést, az integrációt előmozdítsák.

A különböző szakmabeliek együttképzése a saját szakterületen belüli kompetencia-növekedést, ezáltal a saját foglalkozás minőségibb folytatását eredményezheti.

Hivatkozás

SIMON ZOLTÁN: *Az európai romák közéleti részvételéről*. In: Merre visz az út? Kisebbségkutatói könyvek. Lucidus Kiadó, Bp. 2003. 126. p.

BARCZY-DIÓS-RUDAS: *Vélemények a másságról – előítéletek a fiatalok körében*. Bar Krchba Intézet Bp. 1996. 105. p.

